

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для підготовки до семінарських занять з навчальної дисципліни

ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА

для студентів денної форми навчання

Галузь знань:	05 Соціальні і поведінкові науки 07 Управління і адміністрування
Спеціальність	051 «Економіка» 071 «Облік і оподаткування» 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» 075 «Маркетинг» 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Умань 2018

Методичні рекомендації укладено на підставі робочої програми з дисципліни «Глобальна економіка» для студентів денної форми навчання за спеціальностями 051 «Економіка», 071 «Облік і оподаткування», 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», яка розроблена на основі типових робочих програм та затверджена науково-методичною комісією факультету.

Укладачі:

к.е.н, доцент кафедри економіки _____ Л.В. Смолій
(підпис)

викладач кафедри економіки _____ О.С. Фротер
(підпис)

Рецензенти:

Ревуцька А.О., к.е.н., доцент кафедри економіки Уманського НУС
Харенко А.О., к.е.н., доцент кафедри маркетингу Уманського НУС

Методичні рекомендації розглянуто на засіданні кафедри економіки, протокол № 1 від «28» серпня 2018 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва, протокол № 1 від «30» серпня 2018 року

ПЕРЕДМОВА

Вивчення глобальної економіки набуває особливої актуальності в сучасних умовах, оскільки інтернаціоналізація товарних і фінансових ринків, що поглиблюється, взаємозв'язок, що посилюється, і взаємозалежність національних економік все більше впливають на розвиток кожної окремої країни. Економічні спади, фінансові і валютні кризи, спочатку виникаючи в окремих країнах або регіонах, неминуче набувають глобального характеру. Урахування цієї обставини є необхідною умовою проведення ефективної макроекономічної політики. Більш того, сьогодні стає усе більш очевидним, що жодна з країн не може успішно вирішувати економічні проблеми, не координуючи свою національну політику з політикою, що проводиться іншими країнами. Все це є справедливим для України, успішне проведення економічних реформ в якій неможливе без повномасштабної участі у системі світогосподарських зв'язків.

Мета курсу: формування розуміння студентами умов і факторів становлення і механізмів функціонування глобальної економіки.

Завдання: виявлення системної сутності економічної глобалізації, її впливу на світовий інтеграційний процес та формування національних і міжнародних стратегій розвитку.

Предмет: закономірності, динаміка, суперечності глобального розвитку в контексті сучасних геополітичних практик.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- природу, передумови та фактори становлення глобальної економіки;
- закономірності глобальної корпоратизації бізнесу;
- генезис глобальної економічної інтеграції;
- характер, форми, моделі та конкурентні переваги регіональної економічної інтеграції в глобальних умовах розвитку,
- динаміку процесів інституціоналізації глобального економічного розвитку;
- форми та механізми соціалізації глобальної економіки;
- механізми та інструментарій антициклічного регулювання економік у глобальній системі;
- дію конкурентних механізмів глобального ринку;
- напрями інтеграції України в глобальний економічний простір.

вміти:

- аналізувати тенденції глобалізації економічного розвитку;
- виявляти та оцінювати проблеми розвитку міжнародного бізнесу в умовах глобалізації;
- розробляти стратегічні заходи для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів, послуг, підприємств, галузей, міжгалузевих комплексів;
- організовувати процеси управління міжнародною економічною діяльністю регіонів, галузей, міжгалузевих комплексів;
- визначати регулятивні пріоритети формування сучасної міжнародної економічної політики.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ «ГЛОБАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.

ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Особливості становлення глобальної економіки

Глобальна економіка – вивчення впливу глобалізації на світовий інтеграційний процес і формування національних стратегій економічного розвитку. Генезис глобалізації як економічного феномена і наукової категорії поряд з еволюцією і перспективами розвитку цієї економічної і суспільно-політичної системи.

Передумови та засади становлення глобальної економіки. Особливості розвитку економічних систем у глобальному просторі. Міжнародний поділ праці як основа формування глобальної економіки.

Тема 2. Глобальні проблеми людства

Поняття глобальних проблем. Класифікація глобальних проблем та їх зміст. Причини виникнення глобальних проблем та можливі шляхи їх вирішення. Глобальні проблеми продовольчого забезпечення населення. Глобальні фінансові кризи.

Тема 3. Суть і форми прояву глобалізації

Закономірності та тенденції глобалізації. Сутність і ознаки глобалізації. Фактори глобалізації (технічні, технологічні, соціально-економічні, культурні, морально-етичні, політичні). Еволюція напрямів глобалізації. Типи глобалізації. Рівні глобалізації (світовий, окремої країни, галузевий, окремих компаній). Форми прояву глобалізації. Теоретичні підходи до глобалізації (функціональний, апологетичний, технологічний). Індекси глобалізації: економічний, соціальний, політичний, персональний, технологічний. Системи кількісного і якісного вимірювання глобалізації. Індекс глобалізації. Вимір глобалізації: економічний, соціальний, політичний, персональний, технологічний.

Рейтингові системи порівняння економік окремих країн в умовах глобалізації. Індекс глобальної конкурентоспроможності. Індекс розвитку людського потенціалу. Глобальний індекс інновацій. Індекс економіки знань. Індекс конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту.

Тема 4. Сучасна методологія глобалістики. Альтерглобалізм.

Глобалістика як процес віддзеркалення специфіки еволюції глобальної економіки. Етапи становлення глобалістики. Сутність глобалістики. Основні школи, які досліджують процеси глобалізації. Поняття антиглобалістського руху. Альтерглобалізм як сучасна форма прояву глобалізаційних процесів. Сутність альтерглобалізму, його значення для розвитку глобалізації. Головні суб'єкти альтерглобалістського руху. Економічний зміст альтерглобалістських програм.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

СУТНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

Тема 5. Регулятивні інститути глобальної економіки

Глобальна система економічного регулювання. Суб'єкти та об'єкти глобального управління. Становлення та принципи глобальної регулюючої системи. Характеристика глобальних регуляторних інститутів, їх сутність, мета функціонування. Класифікація міжнародних організацій та їх основні характеристики. Міжнародні організації з регулювання світової торгівлі. Міжнародні фінансово-кредитні інститути та їх діяльність. Інші регулятивні інститути глобальної економіки та їх функції.

Тема 6. Транснаціональні корпорації (ТНК) в системі глобальної економіки

Міжнародні компанії як провідні носії процесу глобалізації. Поняття, структура та механізм діяльності ТНК. Сучасні тенденції розвитку ТНК. Трансформація ТНК у глобальні корпорації. Стратегії забезпечення глобального конкурентного лідерства ТНК (злиття та поглинання компаній, стратегічний альянс). Вплив ТНК на економічну глобалізацію та його напрямки. Співвідношення процесів транснаціоналізації та глобалізації. Екологічна практика діяльності ТНК: основні тенденції та показники.

Тема 7. Глобальні ринки та механізми їх функціонування

Глобальний ринок: сутність, структура та механізм функціонування. Особливості функціонування сучасних глобальних ринків. Механізм функціонування глобального фінансового ринку, його структура і функції. Особливості формування глобального попиту і пропозиції на ринку товарів і послуг. Глобальний ринок праці та механізми його функціонування. Глобальний ринок технологій та механізми його функціонування. Зміст глобальної виробничої інфраструктури світової економіки та її елементи.

Тема 8. Глобальний контекст розвитку економіки України

Розвиток теорії глобалізації в Україні. Глобалізм і національна економіка. Глобалізаційні форми економічного розвитку. Глобальні принципи української школи політичної економії. Економіка України в умовах глобальної фінансової кризи. Перспективи інтеграції України у глобальну світову економічну систему. Органічне сільське господарство як альтернативна система продовольства. Органічне сільське господарство як один із шляхів поліпшення сільського господарства в глобальному масштабі. Проблема конкурентоспроможності України в глобальній економіці. Стратегія розвитку України в глобалізованому світі. Наслідки глобального економічного розвитку України: переваги та втрати. Стратегічні проблеми міжнародної безпеки України.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усьо- го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1 ЗАКОНОМІРНОСТІ ТА ПРИНЦИПИ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.						
Тема 1. Особливості становлення глобальної економіки	15	2	2	-	-	11
Тема 2. Глобальні проблеми людства	15	2	2	-	1	10
Тема 3. Суть і форми прояву глобалізації	15	2	2	-	1	10
Тема 4. Сучасна методологія глобалістики	15	2	-	-	1	12
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	<i>60</i>	<i>8</i>	<i>6</i>	<i>-</i>	<i>3</i>	<i>43</i>
Змістовий модуль 2. СУТНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА						
Тема 5. Регулятивні інститути глобальної економіки	15	2	2	-	1	10
Тема 6. Транснаціональні корпорації (ТНК) в системі глобальної економіки	15	2	2	-	1	10
Тема 7. Глобальні ринки та механізми їх функціонування	15	2	2	-	1	10
Тема 8. Глобальний контекст розвитку економіки України	15	2	2	-	1	10
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	<i>60</i>	<i>8</i>	<i>8</i>	<i>-</i>	<i>4</i>	<i>40</i>
Всього годин	120	16	14	-	7	83

ЗАВДАННЯ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛІСТИКИ, ФОРМУВАННЯ ЇЇ МЕТОДОЛОГІЧНОЇ І ТЕОРЕТИЧНОЇ БАЗИ.

ТЕМА 1. ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Вплив глобалізації на світовий інтеграційний процес і формування національних стратегій економічного розвитку
2. Генезис глобалізації як економічного феномена.
3. Передумови та засади становлення глобальної економіки.
4. Етапи та форми економічної глобалізації.
5. Переваги та недоліки глобалізації економіки.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: концепція «архаїчної глобалізації», концепція глобалізації як сучасного економічного феномену, концепція протоглобалістів, концепція Е. Азроянца, інтернаціоналізація, регіоналізація, глобалізація.

Завдання 1.1.

З усіх доступних джерел виберіть якомога більше визначень категорій «Глобалізація» та «Глобальна економіка» різних авторів. Проаналізуйте зібрану інформацію та сформулюйте власні визначення обох термінів, які на Вашу думку, найбільш точно передають їх сутність.

Завдання 1.2.

Використовуючи новинні ресурси (в тому числі й інтернет-джерела), знайдіть декілька фактів – свідчення того, що процеси глобалізації поглиблюються та набувають все більшого поширення в світовій економіці.

Завдання 1.3.

Проаналізувавши останні тенденції розвитку світової економіки, виділіть 5 найбільш значних трендів її глобалізації.

Завдання 1.4.

Ознайомтесь зі значенням термінів «інтернаціоналізація», «транснаціоналізація» та «глобалізація». Поясніть відмінності між ними.

Завдання 1.5.

Проаналізуйте основні позитивні та негативні наслідки глобалізації економіки. Підготуйтеся до дебатів за цією проблемою.

Тестові завдання

1. До виробничих передумов глобалізації належить:

- A. різке зростання масштабів виробництва
- B. поява міжнародних форм здійснення виробничо-господарської діяльності (ТНК)

- C. впровадження міжнародними економічними організаціями єдиних вимог до податкової, регіональної, аграрної, антимонопольної політики, до політики в області зайнятості й ін.
- D. всі перелічені

2. До інформаційних передумов глобалізації належить:

- A. ослаблення твердості державних кордонів, полегшення свободи пересування громадян, товарів і послуг, капіталів
 - B. формування систем, що дозволяють із одного центра управляти розташованим у різних країнах виробництвом
 - C. вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень
- всі перелічені

3. До економічних передумов глобалізації належить:

- A. швидке поширення знань у результаті наукового або іншого видів інтелектуального взаємообміну
- B. лібералізація торгівлі товарами й послугами, ринків капіталу й інші форми економічної лібералізації, що викликали обмеження політики протекціонізму й зробили світову торгівлю більш вільною
- C. вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень
- D. всі перелічені

4. До закономірностей функціонування глобальної економіки відноситься:

- A. активізація інтеграції мікро- та макроструктур завдяки міжнародній стандартизації та ринковій уніфікації
- B. зменшення масштабів безпосередньо міжнародного виробництва
- C. гальмування загальноцивілізаційного процесу через обмеженість доступу до ресурсів і технолого-управлінських інновацій
- D. рівномірний розподіл витрат і доходів на глобальних ринках

5. До організаційних передумов глобалізації належить:

- A. швидке поширення знань у результаті наукового або іншого видів інтелектуального взаємообміну
- B. лібералізація торгівлі товарами й послугами, ринків капіталу й інші форми економічної лібералізації, що викликали обмеження політики протекціонізму й зробили світову торгівлю більш вільною
- C. вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень
- D. всі перелічені

6. До основних механізмів економічної глобалізації належать:

- A. зростання конкуренції на світових товарних ринках
- B. набуття виробництвом багатонаціонального характеру внаслідок делокалізації виробничих потужностей
- C. посилення міжнародної інтеграції фінансових ринків
- D. усі відповіді є правильними

7. До політичних передумов глобалізації належить:

- A. ослаблення твердості державних кордонів, полегшення свободи пересування громадян, товарів і послуг, капіталів
- B. формування систем, що дозволяють із одного центра управляти розташованим у різних країнах виробництвом
- C. вихід неурядових організацій на багатонаціональний або світовий рівень
- D. всі перелічені

8. До соціально-культурних передумов глобалізації належить:

- A. виникнення глобальної однодумності в оцінці ринкової економіки й системи вільної торгівлі
- B. тенденція формування глобалізованих засобів масової інформації, мистецтва, культури
- C. ослаблення ролі звичок і традицій, соціальних зв'язків і звичаїв, подолання національної обмеженості
- D. всі перелічені

9. Концентрація й централізація капіталу, зосередження, нарощування капіталу завдяки об'єднанню капіталів різних власників належить до наступної групи передумов глобалізації:

- A. політичні
- B. організаційні
- C. науково-технічні
- D. економічні

10. Міжнародна організація, яка мала вирішальне значення для формування глобалістики як науки:

- A. Паризький клуб
- B. Лондонський клуб
- C. Більдерберзький клуб
- D. Римський клуб

11. Одними з перших упровадили в науку термін «глобалізація»:

- A. В. Леонтьєв, Й. Шумпетер
- B. Дж. Маклін, Т. Левітт
- C. О. Орука, Ф. Фукуяма
- D. М. Маліца, Ю. Цимбалюк

12. Перший етап становлення глобальної економіки (за широким підходом) припадає на:

- A. 1850-ті роки
- B. 1970-ті роки
- C. 1960-ті роки
- D. 1870-ті роки

13. Процес глобалізації, що активно розвивається на межі XX-XXI століть, означає:

- A. вищий ступінь інтернаціоналізації суспільного життя
- B. зростаючу взаємозалежність й поступове просування до однорідності господарства різних країн
- C. втягування усього світу у відкриту систему економічних, політичних та культурних зв'язків на основі інноваційних, комунікативних та інформаційних технологій
- D. усі відповіді правильні

14. Характерними суб'єктами глобальної економіки є:

- A. держава
- B. малий і середній бізнес окремих країн світу
- C. технопарки
- D. транснаціональні корпорації

15. Що не належить до причин розвитку глобалізаційних процесів:

- A. процес інтернаціоналізації, який приводить до поглиблення співробітництва між країнами та посилення їх взаємозалежності

- В. протиборство держави із втручанням наднаціональних інститутів у регулювання національної економіки
- С. загострення проблем, що є загальними для всіх людей і країн світу та важливими з погляду збереження та розвитку людської цивілізації
- Д. науково-технічний прогрес

16. Формування нових великих інтеграцій (соціально-територіальних систем) на основі розвитку інтенсивних і глибоких для свого часу інтернаціональних зв'язків характеризується:

- А. інтернаціоналізація;
- В. регіоналізація;
- С. глобалізація;
- Д. транснаціоналізація.

17. Принципова різниця між глобалізацією і інтернаціоналізацією полягає в тому, що глобалізація, на відміну від інтернаціоналізації:

- А. провокує нівелювання національних кордонів, підриває підґрунтя національного суверенітету, закладає фундамент деякої нової, глобальної спільноти;
- В. характеризується посиленням взаємозалежності окремих держав;
- С. характеризується розвитком процесів на локальному рівні або як супроводження окремих сфер, видів, напрямів діяльності;
- Д. немає різниці між глобалізацією і інтернаціоналізацією.

ТЕМА 2. ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛЮДСТВА

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Поняття глобальних проблем.
2. Класифікація глобальних проблем та їх зміст
3. Причини виникнення глобальних проблем та можливі шляхи їх вирішення

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: глобальні проблеми, глобальні ризики, екологічна проблема, сировинна проблема, енергетична проблема, екологічна проблема, проблема міжнародного тероризму, проблема війни та миру, проблема вимушеної міграції.

Завдання 2.1.

Ознайомившись з текстом лекції та змістом презентацій, заповніть таблицю:

№ з/п	Назва глобальної проблеми	Сутність глобальної проблеми	Причини виникнення глобальної проблеми	Шляхи розв'язання глобальної проблеми
1.	Проблема миру і роззброєння			

2.	Демографічна проблема			
3.	Енергетична і сировинна проблема			
4.	Продовольча проблема			
5.	Проблема подолання відсталості країн, що розвиваються			

Завдання 2.2.

Перегляньте відеоматеріали за посиланням

<https://www.youtube.com/watch?v=3Xi4rAxmrC8&list=PLFE264A74A1C1483C>

Зробіть висновки про те, які з глобальних проблем становлять наразі найбільшу загрозу існуванню людства.

Тестові завдання

1. Визначте, що не належить до глобальних проблем сучасності:

- A. проблема демографії
- B. військова загроза
- C. ізольованість країн світу
- D. екологічна криза

2. Глобальні екологічні проблеми викликані в першу чергу:

- A. геологічними процесами
- B. космічними факторами
- C. високими темпами прогресу
- D. зміною клімату

3. Глобальні проблеми характеризуються:

- A. спільністю і взаємозалежністю політичних, соціальних, економічних, науково-технічних та інших аспектів розвитку окремих країн
- B. інтернаціоналізацією виробничих процесів, які вимагають значних фінансових і матеріальних ресурсів
- C. зв'язками та відносинами між державами й соціальними системами, суспільством у загальнопланетарному масштабі, які зачіпають життєві інтереси народів усіх країн і можуть бути розв'язані шляхом їх взаємодії
- D. переходом до нового технологічного способу виробництва – до високих, наукомістких технологій

4. До критеріїв визначення глобальних проблем не належить:

- A. глобальні проблеми повністю або частково зачіпають інтереси людства в цілому та кожної окремої людини зокрема
- B. глобальний характер таких проблем визначається тим, що у разі їх не вирішення людству загрожує регрес або навіть загибель
- C. вирішення глобальних проблем вимагає застосування колективних зусиль всіх держав та народів світу
- D. наявність глобальної єдності в оцінці ринкової економіки й системи вільної торгівлі

5. Зростання державних військових витрат супроводжується:

- A. уповільненням економічного і соціального розвитку
- B. стимулюванням розвитку цивільних галузей
- C. збільшенням ресурсного потенціалу економіки
- D. ослабленням проблеми збереження екологічно чистого середовища проживання людини

6. Критерій, за яким проблеми не можна віднести до глобальних:

- A. їх вплив на політичний, соціальний та економічний розвиток України має визначальний характер
- B. вони мають загальносвітовий характер, тобто стосуються інтересів усіх або значної групи держав
- C. нерозв'язання їх викликає загрозу людству, регрес в умовах життя людей, у розвитку продуктивних сил
- D. вони вимагають невідкладних скоординованих дій світового співтовариства

7. Найбільший приріст населення спостерігається:

- A. в розвинених країнах
- B. в країнах, що розвиваються
- C. в економічно відсталих країнах світу
- D. в країнах «золотого мільярда»

8. Яка з глобальних проблем належить до типу «людина–суспільство»?

- A. енергетична
- B. сировинна
- C. демографічна
- D. міжнародного тероризму

9. Яка з глобальних проблем належить до типу «суспільство-природа»?

- A. демографічна
- B. продовольча
- C. енергетична
- D. міжнародного тероризму

10. Яка з організацій відіграють провідну роль у розв'язанні глобальних проблем:

- A. ООН
- B. МВФ
- C. Світовий Банк
- D. Світова організація торгівлі

ТЕМА 3. СУТЬ І ФОРМИ ПРОЯВУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Закономірності та тенденції глобалізації
2. Фактори глобалізації (технічні, технологічні, соціально-економічні, культурні, морально-етичні, політичні).
3. Форми появи глобалізації.
4. Рівні глобалізації (світової, окремої країни, галузевий, окремих компаній).
5. Системи кількісного і якісного вимірювання глобалізації. Індекс глобалізації.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: інтернаціоналізація, транснаціональні корпорації, елементи глобальної економіки, міжнародна науково-технічна сфера, міжнародне виробництво, світовий ринок і міжнародна торгівля, міжнародна валютно-фінансова система, індекс глобалізації.

Завдання 3.1.

Розгляньте існуючі рейтингові системи порівняння економік окремих країн в умовах глобалізації (дані можна знайти за посиланням <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/ratings/>). Побудуйте діаграми, які характеризують місце України в глобалізованій економіці та його динаміку за останні три роки за наступними індикаторами:

- Індекс глобальної конкурентоспроможності
- Індекс розвитку людського потенціалу
- Глобальний індекс інновацій
- Індекс економіки знань
- Індекс конкурентоспроможності Міжнародного інституту розвитку менеджменту.

Назвіть основні складові згаданих індексів.

Завдання 3.2.

Ознайомтеся з коментарем експерта стосовно позиції України в глобальній економіці. Використовуючи результати виконання завдання 3.2, підтвердіть чи спростуйте твердження, висловлені експертом:

«Україна показує очевидний прогрес у "точкових" рейтингах, які оцінюють стан економіки в одному або декількох близьких напрямках. Наприклад, рейтинг податкового навантаження або рейтинг Doing business. Враховуючи, що інші країни теж не стоять на місці, прогрес України в цих рейтингах є позитивним та відповідає реальній ситуації. Наприклад, нещодавнє опитування Європейської бізнес асоціації довело, що оцінка бізнесом інвестиційного клімату та ділового середовища в країні помітно поліпилася – індекс сягнув найвищої позначки з 2011 року.

Відсутність значного прогресу в більш комплексних економічних рейтингах не повинна дивувати. Такі рейтинги, як Індекс конкурентоспроможності, Індекс економічних свобод чи Індекс процвітання, є системними й охоплюють багато напрямів та складових, що не завжди прямо пов'язані з економікою чи неспроможні на швидкі зміни (наприклад, інфраструктура). Вони також враховують фактори, які не залежать від керівництва країни (збройні конфлікти, природні ресурси) і базуються на досить довгому переліку історичних даних (3-5 років).

Проте, враховуючи низькі стартові позиції, Україна могла б піднятися вище і в системних рейтингах. Якщо досліджувати окремі компоненти, то найнижчі оцінки країна отримує в галузях, пов'язаних з якістю управління (governance). Це і захист прав власності, і рівень корупції, і ефективність судової системи. У цьому випадку зовнішні фактори не відіграють ролі, бо все залежить від політичної волі гілок влади. Результатом буде не лише поліпшення позиції в рейтингах (що приємно, але не повинно бути основною метою), але й надходження капіталу від іноземних інвесторів, для яких слабкий захист прав власності лишається основною перешкодою, приріст банківського кредитування, розвиток національного бізнесу і, як наслідок, ріст економіки та добробуту громадян».

Завдання 3.3.

Вивчіть методику розрахунку індекса глобалізації CEIP (розроблена Міжнародною організацією Carnegie Endowment for International Peace) та KOF (розроблена Швейцарським інститутом дослідження бізнесу). Враховуючи вагові коефіцієнти для субіндексів (0,36 – для економічного, 0,37 – для політичного, 0,27 – для соціального), та використовуючи дані про їх значення, наведені в прикріпленому файлі, розрахуйте індекс глобалізації (KOF) України, США та ще двох країн на вибір, заповнивши графу 5 таблиці 1.

Таблиця 1

Країна	Економічний субіндекс	Соціальний субіндекс	Політичний субіндекс	Індекс глобалізації (KOF)
Україна				
США				
.....				
.....				

Дайте відповідь на запитання:

- 1) Яка зі складових індексу глобалізації значно зменшує інтегроване значення для України?
- 2) Чому соціальний субіндекс глобалізації суттєво відрізняється від відповідного показника США?
- 3) Який із субіндексів є найбільш вагомим в Україні?

Завдання 3.4.

Визначте, прикладом якої форми прояву глобалізації в Україні є кожна подія – заповніть 3 графу таблиці відповідним номером форми прояву глобалізації.

Форми прояву глобалізації:

1. Інтенсифікація діяльності транснаціональних корпорацій, розвиток глобального виробництва на основі розміщення складових виробничо-торговельних процесів у різних країнах.
2. Створення глобального ринку товарів і послуг на основі ліквідації торгових бар'єрів та підписання багатосторонніх торговельних угод.
3. Формування глобального фінансового ринку, різке збільшення обсягів та швидкості переміщення капіталів.
4. Розвиток загальнонаціонального науково-інформаційного простору, глобальної інформаційної інфраструктури.
5. Інформаційно-культурне зближення народів, розповсюдження єдиних стандартів життя, уніфікація смаків, цінностей, універсальна культура.
6. Загострення глобальних проблем.

Таблиця 1

Форми прояву глобалізації

№ з/п	Подія	Форма прояву глобалізації
1	Українські вчені взяли участь у роботі Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми інтеграційних процесів у світовій економіці», що пройшла в м. Женеві.	
2	Банки України пропонують клієнтам послуги з здійснення грошових переказів по всьому світу через міжнародну систему грошових переказів «Western Union»	

3	За даними Державної служби статистики України, прямі іноземні інвестиції в Україну складаються на 01.01 2017р. 67 306 млн дол.	
4	В рейтингу 25 книг, які залишили найбільший слід, очолює «Гаррі Потер і філософський камінь», який перекладено на 64 мови. В Україні кілька мільйонів прихильників цієї книги об'єднує фан-клуб Гаррі Потера	
5	Державне конструкторське бюро «Південне» та «Південний машинобудівний завод» спільно з американською компанією «Боїнг» та норвезькою «Кварнер» створили спільне підприємство «Си Лонч» для реалізації унікального міжнародного проекту «Морський старт». Відповідальним за створення ракети - носія "Зеніт - 3SL" є конструкторське бюро "Південне"	
6	Львівське ОАТ «Іскра», американська транснаціональна корпорація General Electric (GE), компанія Philips Lighting (Голландія) налагоджують науково-виробничі контакти.	

Тестові завдання

1. Індекс глобалізації КОФ розраховується за такими категоріями:

- A. економічна, соціальна, політична
- B. економічна, політична, культурна
- C. економічна, технологічна, соціальна
- D. економічна, екологічна, соціальна

2. Головним показником глобалізації на рівні компанії є:

- A. міжнародне розосередження надходжень від продажів та основних активів
- B. взаємозв'язок конкурентоспроможності компанії всередині певної галузі в даній країні з конкурентоспроможністю в іншій країні
- C. концентрація капіталу, що зростає через активізацію та злиття компаній
- D. всі відповіді є вірні

3. До головних елементів глобальної економіки належать:

- A. міжнародна науково-технічна сфера
- B. міжнародна торгівля і світовий ринок
- C. система міжнародного виробництва
- D. все вищеперелічене

4. Міжнародна спеціалізація та кооперування виробництва, спільна інвестиційна діяльність і спільне підприємництво є процесами, що формують:

- A. сферу міжнародної торгівлі
- B. сферу міжнародних науково-технічних відносин
- C. сферу міжнародної валютно-фінансової системи
- D. сферу міжнародного виробництва

5. Процес формування елементів глобальної економіки пов'язаний з:

- A. відсутністю в національному господарстві всієї гами засобів і предметів праці, які б забезпечували безперервність і розширення процесу виробництва
- B. відносним насиченням потреб усередині країни саме на товари і послуги національного виробництва
- C. збутом товарів і послуг в умовах значного зростання масштабів виробництва
- D. все вищеперелічене

6. Сфера глобальної економіки, в якій відбувається рух різноманітних ресурсів, що переміщуються між країнами, регіонами, фірмами та юридичними особами – це:

- A. сфера міжнародної торгівлі

- В. сфера міжнародних науково-технічних відносин
- С. сфера міжнародної валютно-фінансової системи
- Д. сфера міжнародного виробництва

7. Що належить до форм прояву глобалізації:

- А. виникнення нових глобальних економічних суб'єктів
- В. збільшення відкритості й взаємозалежності економік
- С. становлення загальнопланетарного науково-інформаційного простору
- Д. все перелічене

8. Яким із показників можна оцінити ступінь інтегрованості національної економіки у глобальну економічну систему:

- А. прямі іноземні інвестиції, які спрямовуються в країну і з країни
- В. ступінь демократичних свобод в країні
- С. розвиток політичної системи та наявність громадського суспільства в країні
- Д. співвідношення зустрічних інвестицій з усім інвестованим у конкретну галузь капіталом

ТЕМА 4. СУЧАСНА МЕТОДОЛОГІЯ ГЛОБАЛІСТИКИ. АЛЬТЕРГЛОБАЛІЗМ.

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Глобалістика як процес віддзеркалення специфіки еволюції глобальної економіки.
2. Основні школи, які досліджують процеси глобалізації.
3. Сутність альтерглобалізму, його значення для розвитку глобалізації.
4. Види діяльності антиглобального руху
5. Програми альтерглобалізму.
6. Трансформістський напрям анти глобального руху
7. Руйнівний напрям антиглобалістів

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: альтерглобалізм, антиглобальний рух, трансформістський напрям, руйнівний напрям.

Завдання 4.1.

Використовуючи Інтернет-ресурси, прослідкуйте географію проведення Всесвітніх соціальних форумів, починаючи з 2001 р. Виявіть, як змінювалась проблематика, що порушувалась на даних форумах, впродовж цього часу.

Завдання 4.2.

Дослідіть, які організації стали виразниками ідей альтерглобалістського руху в Україні.

Тестові завдання

1. До основних цілей альтерглобалізму відносять:

- А. боротьба з міжнародним тероризмом;
- В. поєднання принципів демократії з тоталітаризмом;
- С. створення і впровадження нових принципів функціонування світової системи, які ґрунтуються на засадах соціального партнерства, соціального захисту та інституті соціальної держави і реальних демократичних цінностях;
- Д. монополізація прав глобального управління.

2. У відповідь на пануюче у світі матеріалістичне відношення антиглобалісти пропонують гасла:

- A. скасування боргів країнам, що розвиваються; демократичний контроль над фінансовими ринками та їх інститутами;
- B. рівноправ'я між чоловіками і жінками; заборона на примусову дитячу працю;
- C. надання права на працю і гідну заробітну плату; захист прав етнічних меншин;
- D. усі відповіді є вірними.

3. Програма антиглобалістів передбачає розвиток двох взаємопов'язаних напрямів:

- A. трансформістського і руйнівного;
- B. трансформістського і неоліберального;
- C. неокейнсіанського і руйнівного;
- D. неокейнсіанського і марксистського.

4. Характерними виразниками ідеології альтерглобалізму є:

- A. різноманітні антиглобальні рухи й організації;
- B. світовий рух за збереження навколишнього середовища;
- C. міжнародний гендерний рух;
- D. багатокультурне середовище, що формується зараз у світовому просторі.

5. Трансформістський напрям антиглобального руху очолюється:

- A. ОЕСР;
- B. МФСР;
- C. ММО;
- D. АТТАК.

6. Альтерглобальний рух за своєю сутністю – це:

- A. рух за модернізовану глобалізацію;
- B. рух за технократичну глобалізацію;
- C. рух за альтернативну глобалізацію;
- D. рух за екологічну глобалізацію.

7. Податок Тобіна, введення якого підтримується альтерглобалістами, має, на їх думку, спрямовуватись на:

- A. соціальні потреби і розвиток країн Третього світу;
- B. сприяння розвитку регіональної інтеграції;
- C. сприяння використанню альтернативних джерел енергії;
- D. реорганізацію та демократизацію існуючих наднаціональних організацій.

8. Сильними сторонами антиглобального руху визнається:

- A. співіснування руйнівної і творчої сторін діяльності;
- B. швидке реагування на будь-які політичні події і можливість одночасного проведення досить потужних акцій протесту;
- C. відсутність керівної ланки;
- D. наявність протиріччя між соціально-економічною нерівністю учасників руху та їх рівноправним діалогом і солідарністю.

9. До основних видів діяльності антиглобального руху не належить:

- A. зрив конференцій, зустрічей, заходів наднаціональних організацій та концернів поряд з цілеспрямованим завданням збитків окремим корпораціям;
- B. розробка альтернативних варіантів прийняття рішень, усунення соціальних, економічних, екологічних розбіжностей між державами;

- C. анулювання або реорганізація та демократизація конференцій існуючих наднаціональних організацій;
- D. утворення транснаціональних структур, які розробляють і реалізують механізми вирішення глобальних соціальних проблем.

10. У чому полягає різниця між альтерглобалізмом і антиглобалізмом:

- A. антиглобалісти є прихильниками трансформістського напрямку, а альтерглобалісти – руйнівного;
- B. антиглобалісти протистоять політиці глобалізації в цілому, альтерглобалісти є прихильниками побудови альтернативної концепції побудови світової системи;
- C. альтерглобалісти об'єднані ідеєю протистояння політичній владі ТНК, антиглобалісти підтримують таку ідею, але не за рахунок суверенітету держав;
- D. немає ніякої різниці.

11. Трансформістський напрям альтерглобалізму має своєю метою:

- A. обмеження впливу фінансового капіталу та зміцнення самоуправління;
- B. демонтаж державних структур на користь самоорганізованого суспільства;
- C. представники даного напрямку не мають чіткого уявлення про цілі і завдання власного руху;
- D. використання у своїй діяльності актів громадянської непокорності, саботажу, вандалізму.

12. Парадокс дисоціації виник на стику двох глобальних тенденцій:

- A. інтеграції і дезінтеграції;
- B. локалізації і глобалізації;
- C. глобалізації і регіоналізації;
- D. дезінтеграції і регіоналізації.

13. В умовах небаченого розмаху і швидкості протікання глобалізації суперечності і парадокси цього процесу:

- A. послаблюються;
- B. залишаються на колишньому рівні;
- C. мають тенденцію до вирішення;
- D. загострюються і перетворюються на загрозу глобальної стабільності.

14. Парадокс «Філдстайна – Хоріока» розкриває протиріччя функціонування міжнародного ринку:

- A. капіталу;
- B. товарів і послуг;
- C. інноваційних технологій;
- D. усі відповіді є вірними.

15. Найбільш показовим прикладом парадоксу дисоціації є:

- A. США;
- B. ЄС;
- C. Великобританія;
- D. Індія.

16. Парадокс глобальної стратифікації розглядає проблему:

- A. поширення впливу ТНК на світову економіку;
- B. інноваційного розвитку сучасної економіки;
- C. поглиблення нерівномірності економічного розвитку країн і регіонів світу;
- D. протиріччя між тенденціями глобалізації фінансових ринків і наявністю істотних бар'єрів міжнародного інвестування.

17. Феномен домашнього заміщення розглядає проблему:

- A. поширення впливу ТНК на світову економіку;
- B. інноваційного розвитку сучасної економіки;
- C. поглиблення нерівномірності економічного розвитку країн і регіонів світу;
- D. протиріччя між тенденціями глобалізації фінансових ринків і наявністю істотних бар'єрів міжнародного інвестування.

Змістовий модуль 2.

СУТНІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУСПІЛЬСТВА

ТЕМА 5. РЕГУЛЯТИВНІ ІНСТИТУТИ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Глобальна система економічного регулювання.
2. Суб'єкти та об'єкти глобального управління.
3. Характеристика глобальних регуляторних інститутів, їх сутність, мета функціонування.
4. Класифікація міжнародних організацій та їх основні характеристики
5. Трансформація регулюючої ролі держави в економіці за умов глобалізації.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: метакорпорації, макрорегіоналізм, мікрорегіоналізм, міжнародні організації.

Завдання 5.1.

Заповніть схему, зазначивши основні інститути системи регулювання глобальної економіки

Тестові завдання

1. Характерними суб'єктами глобальної економіки є:

- A. метакорпорації;
- B. малі підприємства;
- C. держави;
- D. кооперативи.

3. Внаслідок глобальних трансформацій у сучасному світі з'явилися такі форми держав, як:

- A. країни-регіони;
- B. країни-системи;
- C. країни, ізольовані від світу;
- D. вірними є перші дві відповіді.

4. Сучасна структура міжнародних економічних організацій містить:

- A. мережу організацій і органів ООН та її спеціалізованих установ;
- B. неформальні консультативні групи (наприклад, Паризький та Лондонський клуби кредиторів, Давоський форум тощо);
- C. регіональні інтеграційні угруповання та об'єднання (ЄС, НАФТА);
- D. усі відповіді є вірними.

5. До найвпливовіших організацій ООН належать:

- A. Міжнародна морська організація (ММО);
- B. Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ);
- C. Міжнародний кооперативний альянс (МКА);
- D. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

6. Типовою країною-системою у сучасному світі є:

- A. Данія;
- B. США;
- C. Чілі;
- D. Грузія.

7. «Велика сімка» (G 7) належить до:

- A. неформальних консультативних груп
- B. регіонального інтеграційного об'єднання
- C. мережі організацій і органів ООН

8. «Країна-система» характеризується:

- A. глобальним лідерством за політичним, економічним, ресурсним показниками і завдяки цьому може чинити великий вплив на глобальний економічний простір, регулюючи його відповідно до своїх власних інтересів
- B. встановленням контролю за переміщенням капіталу з метою примусити національні компанії не експортувати капітал за кордон, а інвестувати у національну економіку
- C. здатністю держави здійснювати на власній території повний контроль над економікою та іншими сферами суспільного життя, що виключає будь-яке втручання ззовні
- D. підвищенням статусу автономій

9. Глобалізація зумовлює трансформацію ролі держави у напрямку:

- A. посилення економічних функцій держави
- B. збільшення ізоляції територіально обмежених держав
- C. знецінення регулюючих функцій національної держави
- D. домінування національних економічних відносин над міжнародними

10. До регіональних економічних інтеграційних угруповань не належить:

- A. Організація економічного співробітництва та розвитку
- B. Азійсько-Тихоокеанське економічне співробітництво
- C. Північноамериканська зона вільної торгівлі
- D. Європейський Союз

11. До системи основних регулятивних інститутів, керуючих глобалізацією та глобальною економікою, не можна віднести:

- A. Світову організацію торгівлі
- B. Міжнародний валютний фонд
- C. ООН
- D. Лігу Націй

12. До складу організації регіонального угруповання НАФТА входить:

- A. США
- B. Австралія
- C. Франція
- D. Греція

13. Концепція країни-гегемона є сценарієм:

- A. уніполярної системи інституційного устрою глобального регулювання
- B. біполярної системи інституційного устрою глобального регулювання
- C. триполярної системи інституційного устрою глобального регулювання
- D. поліполярної системи інституційного устрою глобального регулювання

14. Припускає наявність кількох управлінських полюсів, що в результаті консенсусу приймають узгоджені рішення, виконання яких є обов'язковим для решти учасників глобальної системи:

- A. уніполярна система глобального регулювання
- B. бі- чи триполярна система глобального регулювання
- C. однополярна система глобального регулювання
- D. поліполярна система глобального регулювання

15. Стратегія оборонної інтервенції, до якої вдаються держави, аби захистити свій суверенітет в умовах глобалізації, передбачає:

- A. надання субсидій національним компаніям або відмову держави від регулювання конкуренції
- B. різке зростання значення відносин на основі норм міжнародного права в порівнянні з національними нормами
- C. зростання участі держави в стимулюванні науково-технічного прогресу, захист навколишнього середовища, регулюванні припливу іноземної робочої сили
- D. вжиття таких економічних заходів, як започаткування різних бар'єрів, зокрема тарифних, а також встановлення контролю за переміщенням капіталу з метою примусити національні компанії не експортувати капітал за кордон, а інвестувати у національну економіку

16. Стратегія поступальної інтервенції, до якої вдаються держави, аби захистити свій суверенітет в умовах глобалізації, передбачає:

- A. надання субсидій національним компаніям або відмову держави від регулювання конкуренції
- B. різке зростання значення відносин на основі норм міжнародного права в порівнянні з національними нормами
- C. зростання участі держави в стимулюванні науково-технічного прогресу, захист навколишнього середовища, регулюванні припливу іноземної робочої сили
- D. вжиття таких економічних заходів, як започаткування різних бар'єрів, зокрема тарифних, а також встановлення контролю за переміщенням капіталу з метою примусити національні компанії не експортувати капітал за кордон, а інвестувати у національну економіку

17. Через примус країн до виконання рекомендацій міжнародної спільноти реалізується така функція міжнародних організацій з точки зору глобальної економіки, як:

- A. сприяння
- B. спостереження

- C. нагляд
- D. регулювання

ТЕМА 6. ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ КОРПОРАЦІЇ (ТНК) В СИСТЕМІ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Міжнародні компанії як провідні носії процесу глобалізації
2. Сучасні тенденції розвитку ТНК
3. Стратегії забезпечення глобального конкурентного лідерства ТНК
4. Вплив ТНК на економічну глобалізацію та його напрямки

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: транснаціональні компанії, мультинаціональні компанії, глобальні стратегії, стратегічні альянси

Завдання 6.1.

В таблиці наведені дані про витрати транснаціональних корпорацій на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Проранжуйте компанії за часткою таких витрат у виручці від реалізації продукції та їх обсягом в розрахунку на 1 працівника. Проаналізуйте, які галузі характеризуються найвищим рівнем інтенсивності витрат на науково-технологічні розробки. Обґрунтуйте, чим це можна пояснити.

Обсяг витрат ТНК на НДДКР

<i>Назва корпорації</i>	<i>Країна базування ТНК</i>	<i>Вид діяльності</i>	<i>Витрати на НДДКР</i>	<i>Сума продаж</i>	<i>Кількість працюючих</i>
Toyota Motor	Японія	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	9403	213515	320808
Roche	Швейцарія	Фармацевтична галузь	8893	45943	81507
Microsoft	США	Комп'ютерні технології	8437	60497	89000
Volkswagen	Німеччина	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	8043	142250	338499
Pfizer	США	Фармацевтична галузь	7507	48418	116500
Novartis	Швейцарія	Фармацевтична галузь	7163	42859	99834
Nokia	Фінляндія	Телекомунікаційне обладнання	6942	56935	56935
Johnson & Johnson	США	Фармацевтична галузь	6764	6764	123171
Sanofi-Aventis	Франція	Фармацевтична галузь	6347	41377	104867
Samsung Electronics	Корея	Електроніка	6265	115569	-
Siemens	Німеччина	Електричне обладнання та комплектуючі	5949	106504	413650

General Motors	США	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	5875	111292	217000
Honda Motor	Японія	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	5857	104120	181876
Daimler	Німеччина	Автомобілебудування та виробництво комплектуючих	4876	109641	109641

Завдання 6.2.

За наведеними в таблиці даними визначте, які з українських компаній можна вважати транснаціональними відповідно до критеріїв, встановлених ООН.

Основні показники діяльності провідних українських компаній

Показники	Річний обсяг продажу, млн дол.	Кількість країн, в яких розташовані філії
НПГ «Інтерпайп»	10230	8
ФПГ «СКМ»	8151	6
ВАТ «Укрнафта»	847,8	1
ООО «ДСН»	493,5	1
ДП «КК «РОШЕН»	220	3
NEMIROFF Холдинг	203,8	5
ЗАТ «ВО «КОНТИ»	114,7	2

Завдання 6.3.

Проведіть оцінку рівня транснаціоналізації провідних українських кондитерських компаній за допомогою індексу транснаціоналізації, що розраховується за формулою:

$$I_{tr} = (A_{zk}/A_{zag} + P_{zk}/P_{zag} + Ш_{zk}/Ш_{zag}) : 3$$

де I_{tr} - індекс транснаціоналізації;

A_{zk} - закордонні активи компаній;

A_{zag} - загальні активи компаній;

P_{zk} - обсяг продажів товарів і послуг закордонними філіями;

P_{zag} - загальний обсяг продажів товарів і послуг;

$Ш_{zk}$ - закордонний штат компаній;

$Ш_{zag}$ - загальний штат працівників компаній.

Порівняйте з відповідним показником одного зі світових лідерів кондитерського ринку – компанії «Cadbury» (індекс транснаціоналізації – 67,9%) та провідних ТНК, що функціонують в інших сферах: General Electric - 36,7%, General Motors - 30,7%, Ford Motor Company - 36,1%, Toyota Motor Corporation - 30,9%.

Основні показники діяльності провідних кондитерських компаній України

Характеристика	Кондитерська корпорація «РОШЕН»	ЗАТ «ВО «КОНТИ»
Кількість країн, в яких розташовані виробництва	3	2
Загальна кількість персоналу, осіб	9000	9 000
Кількість закордонного персоналу, осіб	1 700	2 800
Загальний обсяг продаж, млн дол	703,33	455,5
Загальний прибуток, млн дол	48,2	9,3
Світова доля ринку, %	0,005	0,003

Кількість країн, в яких продаються кондитерські вироби	15	15
Загальний обсяг продажу товарів та послуг, млрд грн	2,5	3,6
Обсяг продажу товарів та послуг закордонними філіями, млрд грн	1,3	1,37
Загальні активи, млн грн	2314,7	2147,9
Закордонні активи, млн грн	414,1	581,8
Індекс транснаціоналізації, %		

Тестові завдання

1. Мультинаціональні компанії:

- A. національні по капіталу і міжнародні по сфері своєї діяльності;
- B. міжнародні і по капіталу і по сфері своєї діяльності;
- C. міжнародні по капіталу і національні по сфері діяльності;
- D. національні і по капіталу, і по сфері діяльності.

2. До ознак, за якими компанію можна визнати транснаціональною, належить:

- A. експорт продукції компанії за кордон;
- B. наявність іноземних компаній-партнерів;
- C. здійснення компанією іноземних інвестицій;
- D. наявність активів більш, ніж в одній країні.

3. Для етноцентричних ТНК характерним є:

- A. виробництво більшої частини продукції в закордонних філіях;
- B. орієнтація на ринки цілих регіонів;
- C. менша важливість зовнішнього ринку порівняно з внутрішнім;
- D. входження до органів управління компанії представників декількох країн.

4. Зовнішній ринок – це більш важливий сектор діяльності порівняно із внутрішнім ринком для транснаціональних компаній, які вважаються:

- A. етноцентричними;
- B. поліцентричними;
- C. регіоцентричними;
- D. геоцентричними.

5. До мотивів створення стратегічних альянсів належить:

- A. зміцнення конкурентних позицій фірм зі збереженням при цьому господарської і юридичної самостійності;
- B. отримання можливості тиснути на іноземні уряди, вимагаючи отримання особливих пільг;
- C. отримання контролю одним підприємством над чистими активами іншого з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків та вигод від об'єднання;
- D. отримання одним підприємством контрольного пакету акцій іншого.

6. Акціонерне підприємство у приймаючій країні, більше половини акцій якого перебуває у власності іншого підприємства – це:

- A. дочірнє підприємство
- B. асоційована компанія
- C. афілійована компанія
- D. філія

7. В ТОП-100 найпотужніших ТНК світу найбільшу частку становлять:

- A. швейцарські компанії
- B. американські компанії
- C. німецькі компанії
- D. японські компанії

8. До материнських ТНК в Україні можна віднести компанію:

- A. Систем Кепітал Менеджмент (СКМ)
- B. Нестле
- C. Київстар
- D. Юнілевер

9. До показників, що враховуються при визначенні індексу транснаціоналізації компанії належить:

- A. обсяг прямих іноземних інвестицій
- B. частка продажів за кордоном
- C. вартість експортованої підприємством продукції
- D. кількість країн, де розташовані філії компанії

ТЕМА 7. ГЛОБАЛЬНІ РИНКИ ТА МЕХАНІЗМИ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

1. Глобальний ринок: сутність, структура та механізм функціонування
2. Механізм функціонування глобального фінансового ринку, його структура і функції
3. Особливості формування глобального попиту і пропозиції на ринку товарів і послуг.
4. Глобальний ринок праці та механізми його функціонування.
5. Глобальний ринок технологій та механізми його функціонування.

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Термінологія для перевірки знань: глобальний ринок, конвергенція ринків, концентрація ринків, ринок робочої сили, фінансовий ринок, ринок технологій, ринок товарів і послуг

Завдання 7.1.

Показники міжнародної трудової міграції, тис. осіб

Регіон	1990	2017	Частка емігрантів, %
Азія	50875	61324	1,7
Європа	49360	69744	7,3
Латинська Америка	7130	7480	5,0
Північна Америка	27773	50042	1,1
Океанія	4365	6014	4,9
Арабські країни	15354	25731	4,7
Центральна та Східна Європа	33883	30676	9,5
СНД	28230	24752	11,2
Східна Азія	6342	10802	1,0
Південна Азія	20195	14303	1,6
ОЕСР	61824	108514	3,9
ЄС	26660	46911	5,7
Світ	155518	213944	3,0

За наведеними даними знайдіть темпи приросту чисельності трудових мігрантів за регіонами та у світі в цілому. Визначте лідерів за даним показником. Встановіть, які з регіонів найбільше задіяні у глобальних міграційних процесах, визначивши частку кожного з них у загальній чисельності мігрантів. Розрахуйте кількість іммігрантів до наведених регіонів та визначте найважливіші центри тяжіння іноземної робочої сили (регіони з найбільшим її припливом).

Завдання 7.2

За наведеними даними визначте динаміку загального обсягу глобального ринку товарів та послуг (зобразіть у вигляді діаграми). Розрахуйте його структуру за роками (визначте частки в ньому товарів та послуг). Зробіть відповідні висновки.

Динаміка світової торгівлі

(трлн дол. США, за поточними цінами і поточним обмінним курсом)

Роки	1990	2000	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Експорт товарів та послуг	4,26	7,94	14,88	17,34	19,85	15,92	18,97	22,44	22,66	23,32	53,85	38,13	36,36
Імпорт товарів та послуг	4,26	7,95	14,61	16,93	19,51	15,54	18,50	21,87	22,11	22,61	54,39	37,49	39,22
Експорт послуг	0,83	1,52	2,91	3,49	3,91	3,56	3,90	4,37	4,47	4,72	11,52	9,74	9,86
Імпорт послуг	0,88	1,52	2,76	3,28	3,76	3,42	3,74	4,18	4,29	4,50	6,37	5,52	5,33

Завдання 7.3

В таблиці наведено дані щодо значень зведеного індексу інновацій та ВВП на душу населення (за ПКС) в розрізі країн Європи. За цими даними створіть точкову діаграму, що відобразатиме зв'язок цих показників, та зробіть висновки щодо взаємного впливу інноваційності національної економіки та рівня економічного розвитку країн.

Вихідні дані для розрахунків, 2017 р.

№ з/п	Назва країни	Зведений індекс інновацій	ВВП на душу населення за ПКС
		коэф.	дол. США
1.	Австрія	0,591	44048
2.	Бельгія	0,602	41826
3.	Болгарія	0,242	17000
4.	Хорватія	0,280	20664
5.	Кіпр	0,451	30604
6.	Чеська Республіка	0,434	30381
7.	Данія	0,700	44042
8.	Естонія	0,448	37345
9.	Фінляндія	0,649	38941
10.	Македонія	0,220	12732
11.	Франція	0,568	37775
12.	Німеччина	0,632	43788

13.	Греція	0,364	24095
14.	Угорщина	0,355	24831
15.	Ісландія	0,572	42325
16.	Ірландія	0,609	61378
17.	Ізраїль	0,581	31971
18.	Італія	0,432	34220
19.	Латвія	0,281	23080
20.	Литва	0,282	26807
21.	Люксембург	0,598	92468
22.	Мальта	0,437	32720
23.	Нідерланди	0,631	46354
24.	Норвегія	0,463	63650
25.	Польща	0,292	25323
26.	Португалія	0,419	26514
27.	Румунія	0,180	20484
28.	Сербія	0,325	13278
29.	Словаччина	0,350	28254
30.	Словенія	0,485	29097
31.	Іспанія	0,361	32330
32.	Швеція	0,704	45505
33.	Швейцарія	0,791	56517
34.	Туреччина	0,267	19460
35.	Україна	0,178	7457
36.	Великобританія	0,602	38519

Завдання 7.4

Використовуючи класифікацію високотехнологічних галузей ОЕСР, оберіть одну із них та проаналізуйте основні характеристики і проблеми даної галузі в Україні, визначте місце та перспективи України на відповідному глобальному галузевому ринку.

Довідково: Відповідно до класифікації ОЕСР, до високотехнологічних галузей віднесено:

«Галузь інформаційних технологій (ІТ): виробництво комп'ютерної, офісної техніки та створення програмного забезпечення»,

«Аерокосмічна»,

«Фармацевтична»,

«Виробництво електроніки та телекомунікаційного обладнання»,

«Виробництво медичної, високоточної та оптичної техніки» [ISIC REV. 3 TECHNOLOGY INTENSITY DEFINITION Classification of manufacturing industries into categories based on R&D intensities].

Тестові завдання

1. Головними експортерами та імпортерами на глобальному ринку послуг є:

- A. розвинуті країни світу
- B. країни, що розвиваються
- C. країни Третього світу
- D. країни з перехідною економікою

2. До основних причин глобалізації фінансових ринків не належить:

- A. посилення конкуренції на світовому ринку банківських послуг
- B. зміна зовнішніх і внутрішньодержавних умов діяльності фінансових інститутів

- C. розширення сфери та державного регулювання фінансових інститутів та його посилення
- D. розвиток нових видів фінансових інструментів

3. Конвергенція фінансових ринків в умовах глобалізації – це:

- A. ліквідація бар'єрів для входження на національні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників
- B. процес злиття або поглинання як фінансових інститутів, так і корпорацій-позичальників
- C. поступове зникнення меж між різними секторами міжнародних фінансових ринків
- D. процес утворення транснаціональних банків, мультибанківських холдингів, банківських картелів та синдикатів внаслідок концентрації та централізації капіталів

4. Напівфабрикати і трудомісткі готові вироби, тобто продукція низькотехнологічних галузей (чорна металургія, будівельні матеріали, текстиль та інша продукція легкої промисловості) утворюють:

- A. нижній рівень глобального товарного ринку
- B. середній рівень глобального товарного ринку
- C. вищий рівень глобального товарного ринку
- D. проміжний рівень глобального товарного ринку

5. Необхідність глобалізації товарних ринків зумовлюється:

- A. підвищенням внутрішнього національного попиту на продукцію вітчизняних товаровиробників
- B. пошуком країн з дешевшими умовами виробництва, що зумовлено необхідністю зниження витрат для підвищення рівня конкурентоспроможності
- C. зменшенням інвестицій у сферу виробництва і сферу послуг країн, що розвиваються
- D. зниженням внутрішнього національного попиту на продукцію іноземних товаровиробників

6. Однією з тенденцій глобалізації фінансових ринків в сучасних умовах є:

- A. зменшення конкуренції на міжнародних фінансових ринках
- B. посилення бар'єрів для входження на національні ринки капіталу міжнародних кредиторів та позичальників
- C. поглиблення розмежування різних секторів міжнародних фінансових ринків
- D. конвергенція міжнародних фінансових ринків

7. Однією зі специфічних рис глобальних ринків робочої сили в сучасних умовах є:

- A. труднощі в адаптації до змін ринку робочої сили внаслідок негнучкості сукупної робочої сили
- B. зниження мобільності робочої сили
- C. приплив висококваліфікованої робочої сили до країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою
- D. флексибілізація ринку праці

8. Основною функцією світового ринку є

- A. здійснення міждержавного переміщення товарів, послуг, факторів виробництва, фінансових ресурсів у світовому масштабі
- B. лібералізація міжнародної торгівлі
- C. розвиток міжнародного поділу праці й інтернаціоналізація виробництва

D. подолання технологічної відсталості окремих країн

9. Ринок базових товарів - продукція сільського господарства і видобувної промисловості утворює:

- A. нижній рівень глобального товарного ринку
- B. середній рівень глобального товарного ринку
- C. вищий рівень глобального товарного ринку
- D. проміжний рівень глобального товарного ринку

11. Сегмент, що не належить до глобального ринку технологій:

- A. ринок патентів і ліцензій
- B. ринок науко- і технологічно місткої продукції
- C. ринок довгострокових інвестицій
- D. ринок високотехнологічного капіталу

12. Суб'єктами глобального ринку на макроекономічному рівні є:

- A. окремі громадяни, фізичні особи, підприємства і фірми, ТНК, ТНБ
- B. національні господарства, міжнародні економічні організації і наднаціональні регуляторні інститути глобальної економіки
- C. товари (ресурси, продукти й послуги), що обертаються в міжнародній торгівлі
- D. глобальні ринки товарів, послуг, робочої сили, капіталу

13. Технічна документація, знання, досвід є об'єктами:

- A. глобального фінансового ринку
- B. глобального ринку робочої сили
- C. глобального ринку товарів і послуг
- D. глобального ринку технологій

14. Який з типів глобалізації в залежності від співвідношення фінансового і реального секторів економіки переважає у світі за сучасних умов:

- A. глобалізація переважно реального сектору
- B. глобалізація переважно фінансового сектору
- C. повна глобалізація
- D. відсутність глобалізації

ТЕМА 8. ГЛОБАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

Питання для обговорення

6. Відкрита економіка України як необхідність участі України в глобальному економічному розвитку
7. Геополітичний статус України та пріоритети її зовнішньої політики
8. Стратегія інтеграції України у міжнародний економічний простір
9. Вплив проявів глобальної економіки на економічну позицію України: наслідки глобальної економічної кризи
10. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України
11. Конкурентні позиції України на світових ринках

ПРАКТИЧНА ЧАСТИНА

Тестові завдання

1. Стратегічною метою сучасної України є вступ до:

- А. ЄС;
- Б. НАФТА;
- В. АТЕС;
- Г. АСЕАН.

2. Важливим кроком інтегрування України до геоекономічного простору став її вступ до міжнародної організації:

- А. СОТ;
- Б. ФАО;
- В. ЕКАК;
- Г. ЄВРОКОНТРОЛ.

3. Найбільшим кредитором України є:

- А. МВФ;
- Б. Всесвітній банк;
- В. СОТ;
- Г. ЄБРР.

4. Першим регіональним угрупованням, до якого увійшла Україна, є:

- А. СОТ;
- Б. ЄС;
- В. СНД;
- Г. ГУАМ.

5. До складу якої з міжнародних організацій не входить Україна:

- А. ЕКОСОП;
- Б. ГУАМ;
- В. ЄБРР;
- Г. АСЕАН.

6. Особливістю діяльності ТНК на українських ринках є:

- А. обмежений інтерес транснаціональних корпорацій до економіки України ;
- Б. неспроможність багатьох іноземних ТНК конкурувати з вітчизняними компаніями;
- В. позиціонування іноземних ТНК як добросовісних платників податків;
- Г. неспроможність іноземних ТНК впливати на ціноутворення в Україні.

7. Місце України в рейтингу глобальної конкурентоспроможності характеризує її як:

- А. лідера;
- Б. країну, що має тенденції до покращення позицій в рейтингу;
- В. країну, що має сильну конкурентну позицію;
- Г. аутсайдера.

8. Однією з основних характеристик процесів транснаціоналізації в Україні є:

- А. проникнення в країну іноземних ТНК поряд з відсутністю вітчизняних ТНК повного циклу;
- Б. процес інтенсивного нарощування кількості вітчизняних транснаціональних структур;
- В. тенденція зниження присутності зарубіжних ТНК в Україні;
- Г. значний вплив транснаціоналізації української економіки на її інтеграцію в міжнародне економічне співтовариство.

9. Становище України в глобальному торговельному просторі характеризується:

- А. значною часткою високотехнологічної продукції в структурі експорту;
- Б. підвищенням імпортої залежності вітчизняної економіки;
- В. відходом від сировинної спеціалізації експорту;
- Г. нарощуванням присутності вітчизняних ТНК на глобальних ринках.

Розподіл балів, які отримують студенти

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи, підсумкового контролю тощо). Встановлюється, що при вивченні дисципліни до моменту підсумкового контролю (іспиту) студент може набрати максимально 70 балів. На підсумковому контролі (іспит) студент може набрати максимально 30 балів, що в сумі і дає 100 балів.

Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

Розподіл балів, присвоюваних студентам при вивченні дисципліни «Глобальна економіка» (денна форма навчання)

Кількість балів за модуль	Поточний (модульний контроль)								Підсумковий контроль	Сума
	Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2.					
Змістові модулі	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Модульний контроль (11 балів)	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Модульний контроль (11 балів)
Кількість балів за змістові модулі та модульний контроль	24					24				
Кількість балів за видами робіт:	6	6	6	6		6	6	6	6	
активність на практичних заняттях	4	4	4	4		4	4	4	-	
Виконання самостійної роботи студентів	2	2	2	2		2	2	2	6	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1. Шталь Т.В., Доброскок Ю.Б., Тищенко О.О., Проскурніна Н.В. Глобальна економіка: навч. посіб. Харків: Видавництво «Форт», 2016. 358 с. URL: <http://elib.hduht.edu.ua/bitstream/123456789/968/1/Посібник%20глобальна%20економіка.pdf>
2. Глобальна економіка: навч. посіб. / Вдовенко Н.М. та ін. К. : НУБіП України, 2017. 319 с.
3. Геоекономіка та глобальні стратегії українського бізнесу (антикризовий аспект): навч. посіб. К.: Університет економіки та права «КРОК», 2017. 352 с. URL: http://library.krok.edu.ua/media/library/category/navchalni-posibniki/rokocha_0001.pdf
4. Ковтун О.І., Куцик П.О., Башнянин Г.І. Глобальна економіка: підручник. Львів : Видавництво ЛКА, 2014. 704 с. URL: http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/kafedry/Buh_Obliku/Kucik/Docs/K1-2_GlobEko_book.pdf
5. Кузьмін О. Є., Пирог О. В., Литвин І. В. Глобальна економіка: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 300 с.
6. Куцик П. О., Ковтун О. І., Башнянин Г. І. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку: монографія. Львів: Видавництво ЛКА, 2015. 594 с. URL: http://www.lac.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/News/Nauka/2015/Docs/LCA_Det_Global_Economic.pdf
7. Дзьоба О. Г., Яцюк О. С. Глобальна економіка : навч. посіб. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2015. 130 с.
8. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: навч. посіб. / Т.В. Кальченко. – К.: КНЕУ, 2009. – 364 с.
9. Мазурок П.П. Глобальна економіка: навч. посіб. / П.П. Мазурок, Б.М. Одягайло, В.В. Кулішов, О.М. Сазонец. – Львів: «Магнолія 2006», 2009. – 208 с.

Допоміжна

1. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації/За ред. Г.Лук'яненка.- К.: КНЕУ, 2001.- 538 с.

2. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності. Навчально-методичний посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 206 с.
3. Глобалізація і безпека розвитку: Монографія / О.Г.Білорус, Д.Г.Лук'яненко та ін. - К.: КНЕУ, 2001.
4. Світова економіка: підручник / За ред. С.В. Головка. – К.: Либідь, 2007. – 638 с.
5. Дахно І.І. Світова економіка: навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2006. – 264 с.
6. Міжнародна економіка: підручник / За ред. Ю.Г. Козака. – К.: ЦУЛ, 2009. – 560 с.
7. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навч. посіб. / За ред. Ю.Г. Козака. – К.: ЦУЛ, 2009. – 356 с.
8. Міжнародні організації: навч. посіб. / За ред. Ю.Г. Козака. – К.: ЦУЛ, 2007. – 440 с.
9. Україна і світове господарство. Взаємодія на межі тисячоліть. Навч. посібник / А.С.Філіпенко, Д.Г.Лук'яненко, А.М.Поручник та ін. — К.: Либідь, 2002.
10. Бабій Л. Роль наднаціональних і міжнародних організацій у формуванні глобального економічного правопорядку / Л. Бабій // Право України. – 2010. – № 1. – С. 155 – 162.
11. Білорус О.Г. Глобальна інтеграція і тенденції кризової еволюції світу / О.Г. Білорус // Економічний часопис – XXI. – 2010. – № № 7/8. – С. 3 – 9.
12. Кричевська Т.О. Глобалізація й еволюція макроекономічної складової довіри державі / Т.О. Кричевська // Економічна теорія. – 2010. – № 3. – С. 80 – 88.
13. Куриляк В. Цивілізаційно-культурні аспекти формування нового світового економічного порядку/ В. Куриляк // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2009. – № 4. – С. 48 – 57.
14. Куриляк В.Є. Цивілізаційний розвиток світової економіки: етапи та концепції / В.Є. Куриляк, С.О. Геращенко // Вісник Академії митної служби України. – 2010. – № 2. – С. 31 – 38.
15. Кучерук Д.Г. Рушійні сили глобального економічного розвитку: теоретико-методологічні основи дослідження / Д.Г. Кучерук // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 4. – С. 58 – 61.
16. Литвинов В. Глобалізація мирової економіки в началі третього тисячеліття / В. Литвинов, А. Кондрахин, Н. Коваленко // Международный сельскохозяйственный журнал. – 2008. – № 3. – С. 16 – 18.
17. Лопаткина А.Н. От «Вашингтонского консенсуса» к «Пекинскому» / А.Н. Лопаткина // США Канада: Экономика. Политика. Культура. – 2010. – № 9. – С. 59 – 71.
18. Паньков В.С. Глобалізація економіки: сутність, реалії, види на майбутнє/ В.С. Паньков // Международная экономика. – 2009. - № 6. – С. 4-23.
19. Пшеничнюк Д. Концепція тісного зв'язку та імперативні норми іноземної (третьої) країни: європейський досвід / Д. Пшеничнюк // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 3. – С. 11 – 18.
20. Руденко-Сударєва Л. Процеси глобалізації та транснаціоналізації: теоретико-методологічний підхід до комплексної оцінки / Л. Руденко-Сударєва, О. Мозговий, Д. Гуртов // Журнал європейської економіки. – 2010. – Т. 9. – № 3. – С. 279 – 306.
21. Сарана О.Ю. Вплив глобалізації світової економіки на економічну роль національної держави/ О.Ю. Сарана // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 5. – С. 3 – 6.
22. Степахно А.В. Природа економічної глобалізації та її значення для конкурентоспроможності країн / А.В. Степахно // Формування ринкових відносин в Україні. – 2009. – № 6. – С. 185 – 187.
23. Туниця Ю. Діалектика глобалізації в контексті екологічного імперативу/ Ю. Туниця // Вісник національної академії наук України – 2008. – № 2. – С. 8 – 24.
24. Шишков Ю. Государство в эпоху глобализации/ Ю. Шишков // Международная экономика и международные отношения. – 2010. – № 1. – С. 3 – 13.
25. Шкурат І. Транснаціональні корпорації – рушійні сили глобалізації / І. Шкурат// Вісник національної Академії державного управління при Президентіві України. – 2005. – № 2. – С. 344 – 352.

26. Чуб О. Фінансова глобалізація: виникнення та розвиток / О. Чуб // Ринок цінних паперів України. – 2008. – № 3/4. – С. 13 – 18.
27. Усатенко О.В. Стратегії інтернаціоналізації для розв'язання глобальних екологічних проблем / О.В. Усатенко // Екологічний вісник. – 2009. – № 6. – С. 70 – 77).
28. Будкін В. Економічна глобалізація: витоки, тенденції та протиріччя / В. Будкін // Економіка України. – 2010. – № 11. – С. 87 – 89.
29. Головня О.М. Вплив глобалізаційних процесів на соціально-економічне зростання України: оцінка загроз та можливостей / О.М. Головня // Економіка і держава. – 2010. – № 6. – С. 6 – 9.

16. Інформаційні ресурси

Наукові ресурси:

1. База даних економіки и права ПОЛПРЕД [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gntb.gov.ua/ua/e/temple.html?3d>
2. Бібліотечний інформаційно-освітній портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libportal.org.ua/>
3. Виртуальная электронная библиотека – ВВМ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.velib.com/>
4. Електронні каталоги бібліотек України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://e-catalog.name/>
5. Електронна бібліотека Lib.com.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.com.ua/>
6. Національна бібліотека імені В. І. Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/>
7. Українська бібліотека – «Джерело» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrlib.com/>
8. arXiv.org - загальнодоступні наукові публікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://arxiv.org/>
9. eLIBRARY - Научная Электронная Библиотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.ru/>

Ресурси органів державної влади:

1. Президент України [Електронний ресурс]: офіційне Інтернет-представництво. - Режим доступу: <http://www.president.gov.ua>.
2. Верховна Рада України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України [Електронний ресурс]: Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Національний банк України [Електронний ресурс]: офіційний сайт. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://me.kmu.gov.ua>.
6. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. - Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.

